

Sygn. akt II KK 614/21

POSTANOWIENIE

Dnia 15 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.,
w sprawie **B. R.**
o odszkodowanie i zadośćuczynienie,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 15 lutego 2022 r.,
kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 15 lipca 2021 r., sygn. akt II AKa [...],
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w [...]
z dnia 15 grudnia 2020 r., sygn. akt II Ko [...],

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciążyć wnioskodawcę.**

UZASADNIENIE

B. R. złożył wniosek:

1. o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwoty 3.766.980,48 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznane przez jego ojca krzywdy w związku z zatrzymaniem oraz pozbawieniem wolności, w okresie od dnia 27 kwietnia 1949 roku do dnia 03 maja 1951 roku, ojca wnioskodawcy – F. R. na skutek prowadzonego względem niego postępowania karnego, zakończonego wydaniem wyroku z dnia 14 września 1949 roku, wydanego przez Wojskowy Sąd Rejonowy w [...] na sesji wyjazdowej w P. w sprawie sygn. akt SR [...],

2. o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwoty 128.937,57 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za doznaną przez jego ojca szkodę w związku z zatrzymaniem oraz pozbawieniem wolności, w okresie od dnia 27 kwietnia 1949 roku do dnia 03 maja 1951 roku, ojca wnioskodawcy – F. R. na skutek prowadzonego względem niego postępowania karnego, zakończonego wydaniem wyroku z dnia 14 września 1949 roku, wydanego przez Wojskowy Sąd Rejonowy w [...] na sesji wyjazdowej w P. w sprawie sygn. akt SR [...],

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 15 grudnia 2020 r., sygn. akt II Ko [...]:

1. na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t.j. Dz.U. z 2018 roku, poz. 2099; ustawa lutowa) zasądził ze Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w [...] na rzecz wnioskodawcy B. R., syna F. i C. z domu S., urodzonego w dniu 13 grudnia 1933 roku w K., kwotę 150 000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez jego ojca F. R., syna P. i F., urodzonego w dniu 17 września 1897 roku w K., krzywdę w związku z zatrzymaniem oraz pozbawieniem wolności w okresie od dnia 27 kwietnia 1949 roku do dnia 03 maja 1951 roku F. R. na skutek prowadzonego względem niego postępowania karnego, zakończonego wydaniem wyroku z dnia 14 września 1949 roku wydanego przez Wojskowy Sąd Rejonowy w [...] na sesji wyjazdowej w P. w sprawie sygn. akt SR [...].

W pozostałym zakresie roszczenie o zasądzenie zadośćuczynienia oddalił i w całości oddalił roszczenie o zasądzenie odszkodowania.

Od wyroku Sądu pierwszej instancji apelację wniósł pełnomocnik wnioskodawcy, który – podnosząc zarzuty obrazy przepisów prawa materialnego (art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c., art. 448 k.c. i art. 481 § 1 k.c.); obrazy przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia (art. 7 k.p.k., art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. w zw. z art. 4 k.p.k., art. 558 k.p.k. w zw. z art. 322 k.p.c.) oraz błędów w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, które miały wpływ na jego treść – wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy dalszej kwoty 3 616 980,48 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty oraz kwoty 128 937,57 zł tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę wraz z

ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, ewentualnie uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi *meriti*.

Wyrok Sądu *a quo* został zaskarżony również przez pełnomocnika Prezesa Sądu Okręgowego w [...] reprezentującego Skarb Państwa, który – podnosząc zarzuty obraz przepisów prawa materialnego, tj. art. 445 § 1 w zw. z art. 445 § 2 k.c. w zbiegu z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej – wniósł o zmianę zaskarżonego rozstrzygnięcia w zakresie pkt. 1 wyroku i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz B. R. tytułem zadośćuczynienia odpowiedniej kwoty, w wysokości odpowiadającej rzeczywistej krzywdzie, związanej z wydaniem przez Wojskowy Sąd Rejonowy w W. w dniu 14 września 1949 r., sygn. akt SR [...] wyroku uznającego F. R. winnym popełnienia czynu z art. 18 § 1 Dekretu z 13 czerwca 1946 r., w konsekwencji czego orzeczono względem niego karę 2 lat pozbawienia wolności.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 15 lipca 2021 r., sygn. akt II AKa [...], utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Wyrok Sądu drugiej instancji został zaskarżony kasacją przez pełnomocnika wnioskodawcy, który sformułował następujące zarzuty:

1. rażące naruszenie art. 7 k.p.k. w zw. z art. 433 k.p.k., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na dokonaniu przez Sąd odwoławczy nieprawidłowej kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu pierwszej instancji, poprzez niedostrzeżenie uchybień tego Sądu, dotyczących zasad ustalania wysokości zadośćuczynienia, co w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania wszystkich zarzutów stawianych orzeczeniu Sądu pierwszej instancji i niezasądzenia dalszej kwoty zadośćuczynienia, pomimo wykazania podstaw do jej zasądzenia, w sytuacji gdy zastosowany przez Sąd odwoławczy sposób miarkowania przedmiotowej kwoty zadośćuczynienia uwzględniający stanowisko Sądu pierwszej instancji w całości odbiegał w rażący sposób od zasadnych w tym wypadku reguł, a całokształt okoliczności sprawy przemawia za zasądzeniem na rzecz skarżącego wyższej kwoty zadośćuczynienia,

2. rażące naruszenie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez błędne ich zastosowanie skutkujące uznaniem, iż w okolicznościach niniejszej sprawy sumą odpowiednią zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez F. R. jest kwota 150 000 zł, podczas gdy Sąd drugiej instancji nie uwzględnił we właściwy sposób wszystkich istotnych okoliczności, które w sposób wyjątkowy miały wpływ na wymiar

krzywd ojca wnioskodawcy, a w konsekwencji na wysokość zadośćuczynienia, co doprowadziło do poczucia rażącej niesprawiedliwości przez wnioskodawcę dodatkowo na skutek zasądzenia powyżej wskazanej symbolicznej kwoty zadośćuczynienia w wysokości niewspółmiernie niskiej – w stosunku do rozmiaru krzywdy doznanej przez F. R.,

3. rażące naruszenie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. art. 322 k.p.c., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu skutkującym brakiem zasądzenia przez Sąd odwoławczy kwoty odszkodowania, w zakresie utraty zarobków w okresie pozbawienia wolności represjonowanego oraz w związku z zarekwirowaniem mu środków pieniężnych w kwocie 220 ówczesnych złotych, a także z tytułu pokrycia wynagrodzenia swojego obrońcy adwokata [...] E. W., który uczestniczył w postępowaniu karnym w jego sprawie o sygn. akt: SR [...], pomimo wykazania podstaw do jego zasądzenia,

4. rażące naruszenie art. 481 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię i zastosowanie na skutek przyjęcia przez Sąd drugiej instancji rozstrzygnięcia w przedmiocie odsetek przez Sąd I instancji zasądzonej kwoty zadośćuczynienia w wysokości 150 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku, podczas gdy wnioskodawca wykazywał w żądaniu wniosku odsetki ustawowe za opóźnienie.

Na podstawie tych zarzutów autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Prokurator w odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście bezzasadna, co uprawniało do jej rozpoznania na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Odnosząc się do pierwszego zarzutu wskazującego na wadliwą kontrolę odwoławczą w zakresie weryfikacji oceny materiału dowodowego, autor kasacji nie wskazał konkretnie, na czym miałyby polegać uchybienie Sądu drugiej instancji. Skarżący podniósł, że Sąd *ad quem* pominął istotne zindywidualizowane okoliczności mające wpływ na wymiar zadośćuczynienia, jednak nie wskazał ich, a jedynie przedstawił własne stanowisko co do oceny odpowiedniości zasądzonej kwoty zadośćuczynienia. Zarzucił Sądowi odwoławczemu, że „nie wziął pod uwagę rzeczywistej skali pokrzywdzenia” (s. 4 kasacji) w

kontekście przedstawionej własnej oceny ustaleń faktycznych, co nie wpisuje się w zarzut wadliwej weryfikacji oceny dowodów w postępowaniu instancyjnym, lecz stanowi próbę zakwestionowania ustaleń faktycznych. Z tego względu jedynie na marginesie wolno zauważyć, że Sąd odwoławczy odniósł się do kwestii wysokości zasądzanego przez Sąd pierwszej instancji zadośćuczynienia (pkt 3.1 uzasadnienia wyroku Sąd *ad quem*), a autor kasacji nie wykazał uchybień kontroli instancyjnej w tym zakresie.

Kierunek argumentacji skarżącego sprowadza się do kwestionowania samej wysokości zasądzanego zadośćuczynienia, co stanowi przedmiot drugiego zarzutu rozwiniętego na s. 7 kasacji. W tym kontekście warto jednak przypomnieć, że w orzecznictwie wskazuje się, że „art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2015 r. poz. 1583) nie przewiduje żadnych sprecyzowanych kryteriów określania wysokości zadośćuczynienia, pozostawiając te oceny praktyce orzeczniczej w konkretnych sprawach. Podobnie przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące zadośćuczynienia ograniczają się do wskazania, że zasądzona suma ma być "odpowiednia" – art. 445 § 1 k.c. O tym czy zasądzone zadośćuczynienie spełnia te kryteria decyduje sąd orzekający na podstawie zindywidualizowanych kryteriów, wynikających z materiału dowodowego sprawy, w następstwie rozważenia wszystkich jej istotnych okoliczności” (*postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2021 r., IV KK 135/21, LEX nr 3241999*). Z tego względu sfera decyzji co do wysokości zadośćuczynienia cechuje się znacznym zakresem swobodnej oceny sądu, a luz decyzyjny w tym zakresie wynika z niematerialnego charakteru krzywdy, wieloaspektowości okoliczności, które należy wziąć pod uwagę. Dlatego też w judykaturze ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym „zarzut niewłaściwego ustalenia kwoty zadośćuczynienia może być skuteczny w postępowaniu kasacyjnym wyłącznie wtedy, gdy orzeczenie w sposób oczywisty narusza zasady ustalenia wysokości tego świadczenia. Praktycznie rzecz ujmując ma to miejsce tylko przy ustaleniu kwoty symbolicznej” (*postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 grudnia 2020 r. V KK 125/20, LEX nr 3245694; zob. też: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2019 r., V KK 276/19, LEX nr 2729328*). W rozpoznawanej sprawie taka sytuacja nie zachodzi, a argumentacja skarżącego ma charakter polemiczny, nie wykazując uchybień, tym bardziej rażących, w zakresie ustalenia wysokości odpowiedniego zadośćuczynienia, które prowadziłoby do przekroczenia granic swobodnego uznania sędziowskiego w tym zakresie.

Oczywiście bezzasadny jest zarzut obrazy prawa materialnego, która – w przekonaniu autora kasacji – miałaby skutkować niezasądzeniem odszkodowania na rzecz wnioskodawcy w związku z utratą zarobku wynikającego z pracy w gospodarstwie, poniesionych kosztów pomocy prawnej i zarekwirowania gotówki. Przede wszystkim należy podkreślić, że w niniejszej sprawie problematyka zasądzenia odszkodowania nie jest związana ze sferą normatywną, lecz sferą ustaleń faktycznych w kontekście ciężaru dowodu spoczywającego na wnioskodawcy i już z tego względu wskazywany w kasacji zarzut obrazy prawa materialnego jest chybiony. Należy podkreślić, że kwestia zastosowania art. 322 k.p.c., będzie się aktualizować dopiero wówczas, gdy zostanie ustalone powstanie szkody (zob. *postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 2020 r., IV KK 528/20, LEX nr 3096716*). Tymczasem na płaszczyźnie ontologicznej zarówno Sąd pierwszej instancji, jak i Sąd odwoławczy przedstawiły obszerne i szczegółowe rozważania (zob. pkt 3.2. uzasadnienia wyroku Sadu *ad quem* i pkt 6 uzasadnienia wyroku Sądu *a quo*) wskazując brak podstaw dowodowych do zasądzenia odszkodowania a argumentacja wskazana w kasacji ma charakter polemiczny, stanowiąc próbę zdublowania kontroli instancyjnej w zakresie weryfikacji oceny dowodów.

Zupełnym nieporozumieniem jest zarzut obrazy art. 481 k.c., skoro – wbrew temu, co podnosi skarżący – Sąd pierwszej instancji zasądził zadośćuczynienie z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty. Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że tożsamy zarzut został podniesiony w apelacji i w taki sam sposób odniósł się do niego Sąd odwoławczy.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciążając wnioskodawcę.